

Retningslinjer for brukervedvirkning i Statped

Gjeldende for perioden 01.01.2019 – 31.12.2020

Godkjent i nasjonalt brukerråd 06.02.2019

Innhold

1	STATPED	1
1.1	Tjenesteyting i Statped.....	1
1.2	Brukerperspektiv	1
1.3	Organisasjon	2
2	BRUKERMEDVIRKNING I STATPED	3
2.1	Definisjon av bruker i Statped	3
2.2	Definisjon av brukermedvirkning	3
2.3	Brukermedvirkning på individnivå	3
2.4	Brukermedvirkning på systemnivå	4
2.5	Kriterier for god brukermedvirkning	4
3	ORGANISERING AV BRUKERMEDVIRKNING I STATPED	5
3.1	Brukerrådene	6
3.2	Ungdomspanelet.....	6
3.3	Brukerkonferansen – Når brukeren setter agendaen	6
3.4	Oppgavefordeling og ansvar	6
3.5	Tidsavgrenset deltakelse i diverse grupper.....	7
4	MÅL OG MANDAT FOR BRUKERMEDVIRKNING	7
4.1	Overordnede mål	7
4.2	Mandat	7
4.2.1	Mandat for nasjonalt brukerråd.....	8
4.2.2	Mandat for regionale brukerråd	8
4.2.3	Mandat for faglige brukerråd	8
4.2.4	Mandat for Ungdomspanelet	9
5	PRAKTISK.....	9
5.1	Oppnevning.....	9
5.2	Representasjon	9
5.3	Møtevirksomhet	10
6	EVALUERING OG REVIDERING AV RETNINGSLINJER	10

1 STATPED

Statped er et nasjonalt kompetansemiljø på det spesialpedagogiske feltet i opplæringssektoren og er en etat underlagt Utdanningsdirektoratet. Føringene for Statpeds arbeid legges i de årlige statsbudsjettene. Statped får sine styringssignaler og oppdrag gjennom årlige tildelingsbrev fra Utdanningsdirektoratet.

Som en del av opplæringssektoren i Norge skal Statped bidra til at barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov best mulig kan mestre eget liv og være aktive deltakere i utdanning, arbeid og samfunnsliv.

1.1 Tjenesteyting i Statped

Kommuner og fylkeskommuner har ansvaret for at barn, unge og voksne får et godt og tilpasset opplæringsløp i henhold til lov og forskrift for barnehager og skoler.

Statped skal bistå kommuner og fylkeskommuner ved å gi likeverdige spesialpedagogiske tjenester i hele landet. Dette inkluderer også tjenester knyttet til godkjente norske friskoler i utlandet. Statped skal bidra til kunnskaps- og kompetansespredning om likeverdig, tilpasset og inkluderende utdanning gjennom sine fagområder. Videre skal Statped også bidra til spesialpedagogiske utdanninger og forsknings- og utviklingsarbeid på det spesialpedagogiske området.

Barnehage- og skoleeiere og PP-tjenesten er en del av samarbeidet med Statped. Statped skal med sin erfaring og sin spesialpedagogiske kompetanse medvirke til og delta i aktuelle tverrfaglige og tverretatlige nettverk mellom barnehage- og skoleeiere, PP-tjenesten, fylkesmannsembetene, universitets- og høyskoler. Statped skal også delta i andre relevante statlige og kommunale tjenester og nasjonale og internasjonale fagmiljøer for å påse at spesialpedagogisk kompetanse ivaretas og utvikles i sektorene.

Statped skal ha spisskompetanse innen områdene syn, hørsel, kombinerte hørsels- og synsvansker (døvblindhet), språk og tale, sammensatte lærevansker og ervervet hjerneskode. I tillegg har Statped en særlig funksjon knyttet til samiskspråklige barn, unge og voksne med spesialpedagogiske behov innenfor sine fagområder. Statped skal også ha spisskompetanse og tilby tjenester innenfor tegnspråk og alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK).

Statped skal ha et tydelig brukerperspektiv i utvikling av sine tjenester. Dette innebærer at det er brukerens behov for støtte og hjelp som skal være utgangspunkt når tjenester skal utvikles. Brukermedvirkning på systemnivå er et viktig virkemiddel for å få fram brukerens stemme.

1.2 Brukerperspektiv

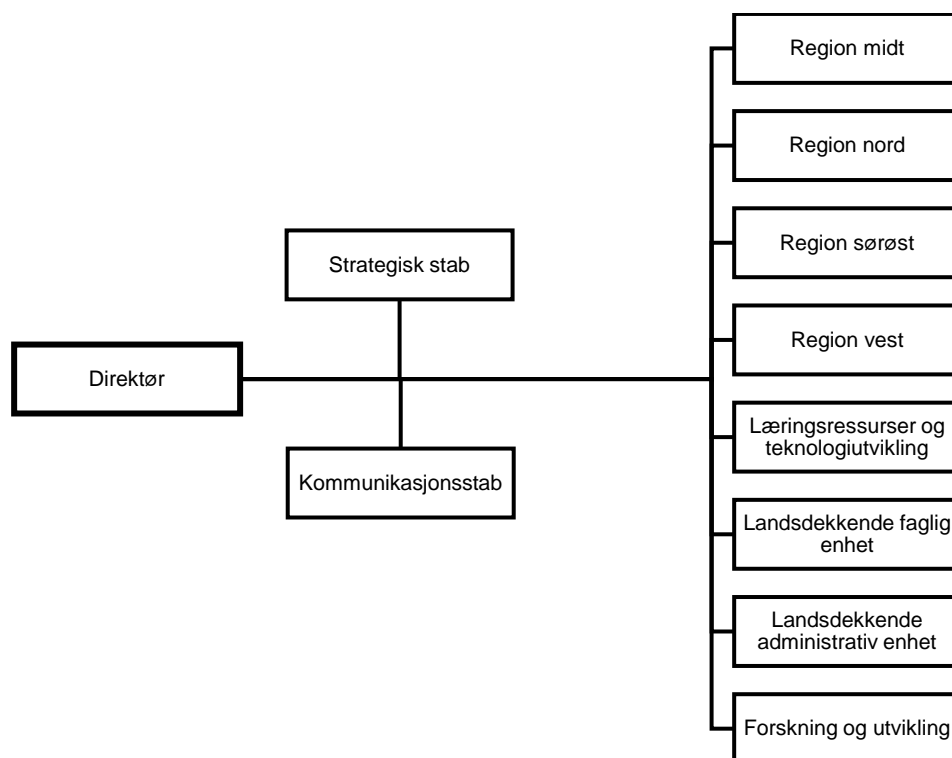
Statpeds tjenesteyting og tjenesteutvikling skal skje med utgangspunkt i brukeren og brukerens behov for støtte og hjelp. Brukere av Statpeds tjenester skal oppleve å bli

møtt med respekt og annerkjennelse, både i direkte kontakt med tjenesteapparatet, og gjennom brukermedvirkningsapparatet på systemnivå. Samarbeid med, og involvering av, brukerorganisasjonene i prosesser som vil få konsekvenser for våre brukergrupper, vil være av stor betydning for at Statped skal videreutvikle sitt tjenestetilbud i den retning som er til det beste for brukerne. Statped skal tilstrebe å ha et system for brukermedvirkning som tar brukerstemmen på alvor, og som jevnlig evalueres i samråd med brukerorganisasjonene. Systemet vil justeres kontinuerlig for å ivareta brukernes behov på best mulig måte.

1.3 Organisasjon

Statped er pr. 1.1.2019 organisert i fire flerfaglige regioner, en avdeling for læringsressurser og teknologi, en avdeling for forskning og utvikling, en landsdekkende faglig enhet og en landsdekkende administrativ enhet. Direktør for Statped har i tillegg en strategisk stab og en kommunikasjonsstab direkte knyttet til seg.

De fire regionene har fagavdelinger innenfor fire av Statpeds seks fagområder; syn, hørsel, språk- og tale og sammensatte lærevansker. Region nord har i tillegg en egen avdeling for landsdekkende oppgaver knyttet til Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD). Den landsdekkende faglige enheten har ansvaret for fagområdene ervervet hjerneskade og kombinerte syns- og hørselstap/døvblindhet, samt enkelte andre landsdekkende satsingsområder, blant annet ASK-satsingen.

Figur 1: Organisasjonskart, Statped

2 BRUKERMEDVIRKNING I STATPED

2.1 Definisjon av bruker i Statped

I Statped defineres barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov som brukere. Foresatte defineres også innenfor begrepet.

Brukernes tilgang til Statpeds tjenester går hovedsakelig gjennom kommuner og fylkeskommuner. Pedagogisk - psykologisk tjeneste er som hovedregel bindeleddet mellom Statped og brukeren. Kommuner, fylkeskommuner, helseinstitusjoner og andre profesjonelle tjenesteytere defineres som samarbeidspartnere og aktører i tiltakskjeden. Samiske skoler og Statpeds skoler ivaretar brukermedvirkning i formelle fora i henhold til opplæringsloven.

Brukerorganisasjoner som representerer Statpeds brukere, er viktige samarbeidspartnere for Statped. De besitter kunnskap, erfaring og holdninger som sammen med Statpeds kompetanse vil kunne gi brukeren god hjelp.

2.2 Definisjon av brukermedvirkning

Brukermedvirkning er en betegnelse på den aktiviteten som skjer når brukeren involveres i de beslutningsprosesser som gjelder utforming av tjenestetilbudet. Dette innebærer at mottakere av tjenester og ytelser (brukere) selv aktivt skal medvirke i forhold som angår dem. Brukermedvirkning innebærer retten til påvirkning, men er ikke en rett til å være med på å ta beslutninger. Brukermedvirkning skjer når brukeren på individnivå, og brukerorganisasjonene på systemnivå, får komme med sine innspill og bidra med sin stemme i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av tjenester.

2.3 Brukermedvirkning på individnivå

I FNs barnekonvensjon, artikkel 12, understrekes det at barnet har rett til å si sin mening i alt som vedrører det, og at barnets meninger skal tillegges vekt.

I henhold til opplæringsloven § 5-4, tredje ledd, har man en individuell rett til brukermedvirkning når det gjelder utforming av tilbud om spesialundervisning:

”Tilbud om spesialundervisning skal så langt råd er, formast ut i samarbeid med eleven og foreldra til eleven, og det skal leggjast stor vekt på deira syn.”

Brukermedvirkning på individnivå innebærer at bruker, med eventuelt bistand fra en brukerorganisasjon, medvirker i sin egen sak. Dette skal skje både i planlegging, gjennomføring og evaluering av de tjenestene man mottar. Kommuner og fylkeskommuner er ansvarlig for tjenestene som ytes til sine innbyggere, men Statped vil i mange tilfeller bistå kommunene. Alle ansatte i Statped som jobber direkte med brukere og samarbeidspartnere, har derfor et særskilt ansvar for å ha kompetanse på brukermedvirkning.

2.4 Brukermedvirkning på systemnivå

Brukermedvirkning på systemnivå innebærer at representanter for brukerorganisasjoner er involvert i beslutningsprosesser knyttet til fag- og tjenesteutvikling. Brukermedvirkning på systemnivå i Statped er organisert gjennom faste møtepunkter hvor oppnevnte brukerrepresentanter deltar på vegne av de ulike brukergruppene. Statped har etablert råd for medvirkning på nasjonalt nivå, regionalt nivå og fagområdenivå.

I tillegg har Statped et eget Ungdomspanel som er satt sammen på tvers av regioner og fagområder. Ungdomspanelet skal bidra inn i Statpeds strategiske arbeid og representere de unges stemme.

2.5 Kriterier for god brukermedvirkning

Brukerorganisasjonene og Statped legger vekt på disse kriteriene for god brukermedvirkning:

- Brukerorganisasjonene og Statped møtes som likeverdige parter med gjensidig forpliktelser, respekt, tillitt og trygghet.
- Brukerorganisasjonene og Statped har en felles forståelse av brukermedvirkningsbegrepet i Statped.
- Det er viktig med en avklaring, tydeliggjøring og bevisstgjøring av mandat, roller og forventninger på alle nivåer i brukermedvirkningssystemet for at brukerrepresentantene skal kunne bidra med sin kompetanse i de brukerrådene de er oppnevnt til.
- Statped melder løpende tilbake om resultatene av innspillene som kommer fram i dialogen med brukerrådene.
- Det skal være en flerfaglig og tverrfaglig representasjon i brukerrådene.
- Brukermedvirkning skal være forankret i Statpeds ledelse.
- Ansatte på alle nivåer i Statped skal ha kunnskap og tilstrekkelig kompetanse om brukermedvirkning.
- Det er samsvar mellom Statpeds praksis og sentrale føringer når det gjelder brukermedvirkning.
- Statped skal legge til rette for at brukermedvirkning skjer tidlig i prosesser hvor det er viktig å få med brukernes perspektiver for å utvikle fagområdene og tjenestene på en god måte.
- Gode rammer rundt økonomi, tidsbruk, kommunikasjon og kompetanse er en forutsetning for å kunne iverksette god brukermedvirkning. Statped skal sørge for at nye representanter blir kjent med Statpeds retningslinjer for brukermedvirkning.

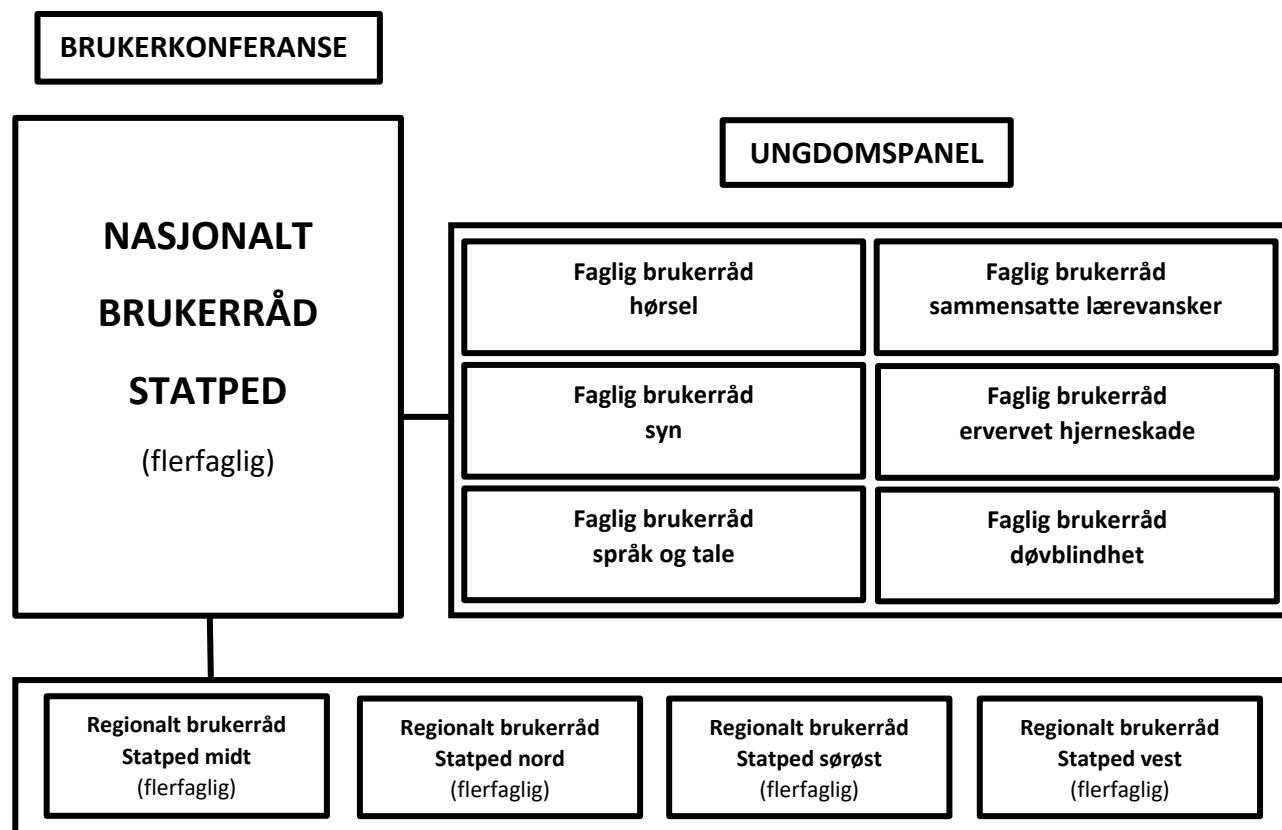

3 ORGANISERING AV BRUKERMEDVIRKNING I STATPED

For å sikre en helhetlig og tydelig struktur for brukermedvirkning, bygger modellen for brukermedvirkning på Statpeds organisasjonsmodell. Strukturen for brukermedvirkning ivaretar både det geografiske og faglige perspektivet. Modellen viser hvordan brukerrådene er organisert for å sikre en helhetlig utvikling av Statpeds tjenestetilbud.

Brukermedvirkningen organiseres i henhold til Statped sitt organisasjonskart:

- Ett brukerråd på nasjonalt nivå, *Nasjonalt brukerråd Statped*.
- Fire regionale brukerråd, ett i hver region, *Regionalt brukerråd Statped midt/nord/sørøst/vest*
- Seks faglige brukerråd i samsvar med Statpeds fagområder.
- Et ungdomspanel med ungdom/unge voksne som skal ivareta barn og unges stemme.
- Årlig brukerkonferanse hvor brukerrepresentantene er med på å sette agendaen. Konferansen er for alle representanter i brukerråd, ansatte i Statped og andre relevante samarbeidspartnere.

Figur 2: Modell for brukermedvirkning, Statped

3.1 Brukerrådene

Brukerrådene i Statped er rådgivende organer for ledelsen i Statped. De skal bistå Statped i prosesser og diskusjoner om fag- og tjenesteutvikling som vil kunne få konsekvenser for brukerne. Det er faste møter i brukerrådene fire ganger i året.

3.2 Ungdomspanelet

Ungdomspanelet består av ungdommer som representerer Statpeds brukergrupper, og er etablert for å sikre barn og unges stemme (jf. FNs barnekonvensjon) inn i Statpeds arbeid. Det er viktig med en bred representasjon i panelet med hensyn til funksjonsvansker, geografi og kultur.

Møtevirksomhet og detaljer rundt dialogen med ungdomspanelet er ikke formalisert på samme måte som andre deler av brukermedvirkningsapparatet. Ungdommene selv vil kontinuerlig være med på å justere arbeidsformer, møtehyppighet og ellers annen aktivitet de deltar på i samarbeid med Statped. Det er avgjørende at ungdommens stemme kommer fram i dette samarbeidet, slik at det kan bli så fruktbart som mulig.

3.3 Brukerkonferansen – Når brukeren setter agendaen

Brukerkonferansen i Statped – *Når brukeren setter agendaen* – samler det nasjonale brukerrådet, de regionale brukerrådene og de faglige brukerrådene. I tillegg inviteres andre samarbeidspartnere, offentlige og private tjenesteytere og andre som er opptatt av barn og elever med funksjonshemninger i opplæring. Konferansen er en arena for kunnskap, erfaringsutveksling og relasjonsbygging, og organiseres på følgende måte:

- Konferansen utformes og ledes av Nasjonalt brukerråd Statped.
- Konferansen holdes hvert år.
- Konferansen holdes over to dager; én dag er en åpen konferanse for alle som er interesserte, og én dag er en intern dag for brukerrepresentanter og ansatte i Statped.
- Alle medlemmene og vararepresentanter i Nasjonalt brukerråd, de regionale brukerrådene og de faglige brukerrådene er deltakere på konferansen.
- Representanter fra Nasjonalt brukerråd har, sammen med Ansvarlig for brukermedvirkning i Statped, ansvaret for å arrangere brukerkonferansen, mens Statpeds direktør er ansvarlig for de resursmessige og økonomiske rammene.

3.4 Oppgavefordeling og ansvar

Følgende oppgavefordeling og ansvar gjelder for brukermedvirkning i Statped:

- Direktør i Statped er ansvarlig for Nasjonalt brukerråd og Ungdomspanelet
- Regiondirektørene er ansvarlige for de regionale brukerrådene
- Direktørene som er ansvarlig for de ulike fagområdene i Statped (leder av ledernetverk) er ansvarlig for de faglige brukerrådene
- Hvert brukerråd følges opp av en koordinator som deltar jevnlig i koordinatormøter med andre koordinatorene og Ansvarlig for brukermedvirkning

- Ansvarlig for brukermedvirkning i Statped har et ansvar for å koordinere aktiviteten som skjer på de ulike nivåene
- Statped er ansvarlig for at aktiviteten i de ulike brukerrådene følger retningslinjene for brukermedvirkning i Statped

3.5 Tidsavgrenset deltakelse i diverse grupper

I spesielle tilfeller vil Statped ha behov for dialog og tilbakemeldinger fra brukerrepresentanter i spesielle saker. Dette kan være i forbindelse med eksterne oppdrag eller interne prosjekter hvor det er behov for et tydelig brukerperspektiv. I slike tilfeller kan det nedsettes tidsavgrensede arbeidsgrupper/referansegrupper med et utvalg brukerrepresentanter. Ved behov vil Statped gå i dialog med paraplyorganisasjonene for finne relevante kandidater.

4 MÅL OG MANDAT FOR BRUKERMEDVIRKNING

For å oppnå god brukermedvirkning er det viktig med klare overordnede mål for aktiviteten og tydelige mandater for de ulike brukerrådene.

4.1 Overordnede mål

Det er definert tre overordnede mål for brukermedvirkning i Statped.

Brukermedvirkning i Statped skal:

- **sikre at brukerens behov og kompetanse blir ivaretatt i Statpeds fag- og tjenesteutvikling.**
- **sikre at brukerperspektivet blir ivaretatt både i planlegging, utvikling, gjennomføring og evaluering av tjenester.**
- **sikre likeverdig tilgang til tjenester av faglig høy kvalitet til våre brukere, uavhengig av geografi og brukergruppetilhørighet**

4.2 Mandat

Bukerrådene er organisert i samsvar med Statpeds organisasjonsmodell og inndeling i fagområder. Bukerrådene på de ulike nivåene i systemet har til dels ulikt mandat. Dette medfører at Statped kan dra nytte av brukerrepresentantenes kompetanse og erfaring på en målrettet måte for å kunne utvikle sitt tilbud best mulig både på et overordnet, et regionalt og et faglig nivå.

Felles for alle brukerrådene er at de skal:

- være rådgivende organer for ledelsen i Statped.
- høres i sentrale saker som vedrører Statpeds drift og utvikling.
- sikre at fag- og tjenesteutviklingen i Statped er brukerorientert

4.2.1 Mandat for nasjonalt brukerråd

Nasjonalt brukerråd er et rådgivende organ for direktør og direktørgruppen i Statped. Brukerrådet skal bidra inn i overordnede strategiske diskusjoner om hvilke veivalg Statped bør ta og i hvilken retning Statped bør utvikle seg.

Ansvarsområder:

- Bidra med kunnskap på overordnet nivå om hvilke utfordringer ulike brukergrupper står overfor
- Løfte fram forslag til satsingsområder for Statped som etat
- Gi råd og foreslå prioriteringer i utviklingsprosjekter
- Være diskusjonspartner når Statped skal utføre eksterne oppdrag
- Bidra i utvikling av konferansen «Når brukeren setter agendaen»
- Involveres i planlegging, gjennomføring og evaluering av FoU-prosjekter som omhandler spesialpedagogikk på et overordnet nivå

4.2.2 Mandat for regionale brukerråd

De regionale brukerrådene er rådgivende organer for regiondirektørene i Statped. Brukerrådene skal bidra inn i diskusjoner om hvordan Statpedes tjenesteyting best bør gjennomføres regionalt for å ivareta behov som kan variere fra region til region. De skal også involveres i regionale prosesser hvor fag- og tjenesteyting er på agendaen.

Ansvarsområder:

- Bidra med kunnskap om hvilke utfordringer brukergruppene i regionene står overfor
- Bistå regiondirektøren i prosesser hvor det skal foretas beslutninger som kan få konsekvenser for brukere i regionen
- Gi råd til regiondirektør når sentrale beslutninger skal implementeres i regionen
- Bidra med kompetanse i utviklingen av regionale møteplasser, som faglige konferanser og seminarer

4.2.3 Mandat for faglige brukerråd

De faglige brukerrådene er rådgivende organer for ledernetverkene på Statpedes fagområder. Brukerrådene skal bidra inn i diskusjoner om hvordan Statpedes tjenesteyting best bør gjennomføres for å ivareta behovene til Statped ulike brukergrupper. De skal involveres i prosesser hvor fagutvikling og FoU-prosjekter planlegges, gjennomføres og evalueres. De skal også involveres når tjenestetilbudet innenfor fagområdene vurderes endret.

- Bidra med kunnskap om hvilke utfordringer brukergruppene innenfor de ulike fagområdene står overfor
- Bistå ledernetverkene i prosesser hvor det skal foretas beslutninger som kan få konsekvenser for brukere innenfor de ulike fagområdene
- Gi råd til ledernetverkene og direktørene når sentrale beslutninger skal implementeres innenfor de ulike fagområdene
- Bidra med sin kompetanse i utviklingen av faglige møteplasser, som faglige konferanser og seminarer

- Involveres i planlegging, gjennomføring og evaluering av FoU-prosjekter som omhandler spesifikke fagområder

4.2.4 Mandat for Ungdomspanelet

Ungdomspanelet er et rådgivende organ for direktøren og direktørgruppen i Statped. Panelet består av ungdom/unge voksne som skal sørge for at barn og unges stemme blir ivaretatt i Statpeds fag- og tjenesteutvikling. De skal bidra med sin kompetanse og sine erfaringer fra skolehverdagen de er en del av eller nettopp har vært en del av. Ungdomspanelet har et friere mandat enn de andre brukerrådene.

Ansvarsområder:

- Bidra med sin kompetanse som unge brukere og gi råd til Statpeds ledelse
- Være lyttepost når strategiske veivalg i Statped skal tas
- Gi råd i prosesser hvor Statped jobber med digitale løsninger
- Bidra med unges stemme på relevante arenaer
- Videreutvikle Ungdomspanelets mandat slik at det kan møte framtidens barn og unges behov for medvirkning

5 PRAKTISK

5.1 Oppnevning

- Brukerrådene skal være bredt sammensatt og representere ulike brukergrupper
- De regionale brukerrådene skal være sammensatt av representanter i de respektive regionene
- De faglige brukerrådene skal være sammensatt av relevante brukerrepresentanter innenfor fagområdene
- FFO, SAFO og Unge Funksjonshemmede oppnevner representanter til det nasjonale brukerrådet, de regionale brukerrådene og Ungdomspanelet
- Relevante brukerorganisasjoner innenfor de ulike fagområdene oppnevner representanter til de faglige brukerrådene
- Det oppnevnes både representanter og vara
- Både representanter og varaer kan stille i møtene
- Representantene oppnevnes for en periode på to år

5.2 Representasjon

- FFO oppnevner inntil sju representanter med personlig vara til nasjonalt brukerråd og til hvert av de fire regionale brukerrådene
- SAFO oppnevner opptil fire representanter med personlig vara til nasjonalt brukerråd og til hvert av de fire regionale brukerrådene
- Unge Funksjonshemmede oppnevner en representant med personlig vara til nasjonalt brukerråd og til hvert av de fire regionale brukerrådene
- Relevante brukerorganisasjoner oppnevner representanter med personlig vara til de faglige brukerrådene

5.3 Møtevirksomhet

- Statped er ansvarlig for rammene rundt brukerrådsmøtene
- Representanter for Statped leder møtene i brukerrådene og skal se til at relevante ansvarlige i Statped deltar etter behov
- Brukerrådene møtes fire ganger i året
- Statped har sekretariatfunksjon for brukerrådet og organiserer brukerrådsmøtenes praktiske sider (møteinnkalling, møtereferat, møtelokaler, tolk osv.)
- Både Statped og brukerrepresentantene kan spille inn saker til dagsorden.
- Innkalling og referat er offentlige dokumenter. Innkalling bør sendes ut senest to uker før møtet og referat bør sendes ut senest to uker etter møtet. Referatene publiseres på statped.no.
- Nasjonalt brukerråd får referat fra regionale og faglige brukerråd til orientering og drøfter saker av nasjonal relevans.

6 EVALUERING OG REVIDERING AV RETNINGSLINJER

Brukermedvirkningssystemet i Statped skal jevnlig evalueres. Det er en målsetning at systemet bidrar til reell brukermedvirkning og brukerrepresentantenes tilbakemelding vil være avgjørende for å oppnå dette. Retningslinjene som her foreligger kan derfor endres i tråd med tilbakemeldinger vi får fra våre brukerrepresentanter. Revidering av retningslinjer vil alltid diskuteres med FFO, SAFO og Unge Funksjonshemmede og legges fram for beslutning i Nasjonalt brukerråd før de vil tre i kraft.

© Statped
Telefon: 02196

www.statped.no
facebook.com/statped
twitter.com/statped

